

ZEF-menetelmä

Sisältö

Johdanto	3
Vastaajien esittely	5
Absoluuttinen raportti	6
Suhteellinen raportti	7
Vaihe 1	8
Vaihe 2	10
Vaihe 3	11

Johdanto

Tämä opas käy läpi, kuinka ZEF-menetelmä käytännössä toimii ja mihin tilanteisiin se sopii. Lapin yliopiston tutkima* menetelmä poistaa muun muassa tilastotieteilijöitäkin vaivaavan asennevääristymän. Menetelmän avulla kyselyn tulosten analysoija välttää asennevääristymästä johtuvat virhetulkinnat sekä näkee asioiden vahvuudet ja kehittämisalueet nopeasti yhdellä silmäyksellä.

Mistä asennevääristymässä on kyse?

Ihmiset tulkitsevat kysymysten vastausskaalat omalla tavallaan, joka voi myös heijastua annettuihin absoluuttisiin vastauksiin esimerkiksi kyselyissä. Tähän vaikuttaa muun muassa ihmisten erilaisuus ja aikaisemmat kokemukset eri skaaloista. Puhutaan niin sanotusti eri vastaus-tyyleistä, jotka aiheuttavat kyselyissä asennevääristymiä.

Mihin ZEF menetelmän toiminta perustuu?

ZEF-kirjainyhdistelmä tulee sanoista Z-scored Electronic Feedback. Nimensä mukaisesti ZEF-menetelmässä käytetään z-scoring menetelmää

suhteellisten, eli normeerattujen, vastauspisteiden laskennassa. Suhteelliset vastauspisteet lasketaan siten, että kaikkien arvioijien kohdalta vastauspisteiden keskiarvo siirretään vastausalueen keskelle ja vastaukset hajoitetaan koko vastausalueelle. Tällä tavalla normeeratuista tuloksista häviävät niin sanotut asennevääristymät.

ZEF-menetelmän normeeraus säilyttää keskiarvojen suhteelliset sijainnit toisiinsa nähden, mutta niin että eroja korostetaan. Kyselyn tulosten analysoijan tulee kuitenkin huomioida normeerauksen vaikutus vastausjakaumiin.

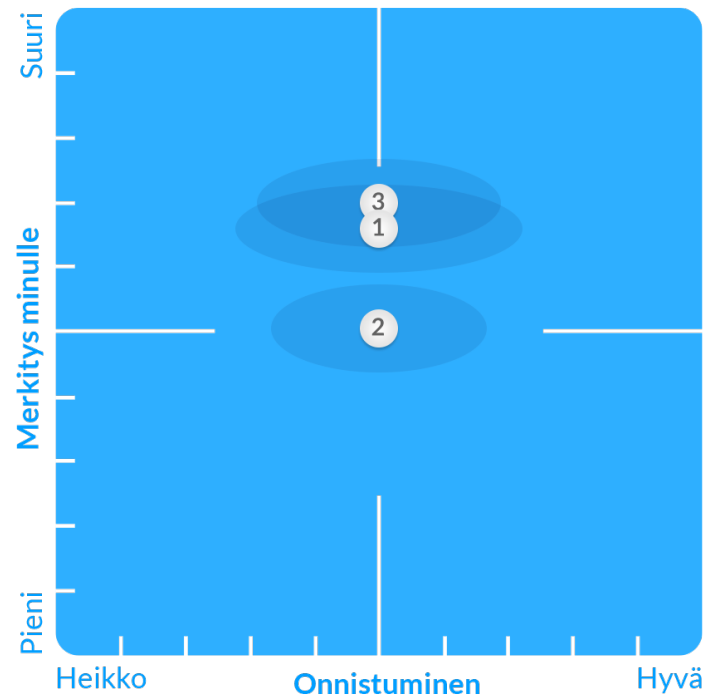
Mihin tilanteeseen ZEF-menetelmä sopii?

ZEF-menetelmää suositellaan kyselyihin, joissa erilaisten vastaustyylien uskotaan tuottavan mittausvirheitä vastausjakaumiin. Menetelmän ansiosta kyselyn tulosten analysoija pääsee tutkimaan kysytyjen ominaisuuksien keskinäisiä eroja. Menetelmän avulla ymmärretään, millaisella tavalla vastaaja suhteuttaa ja järjestää vastaukset keskenään.

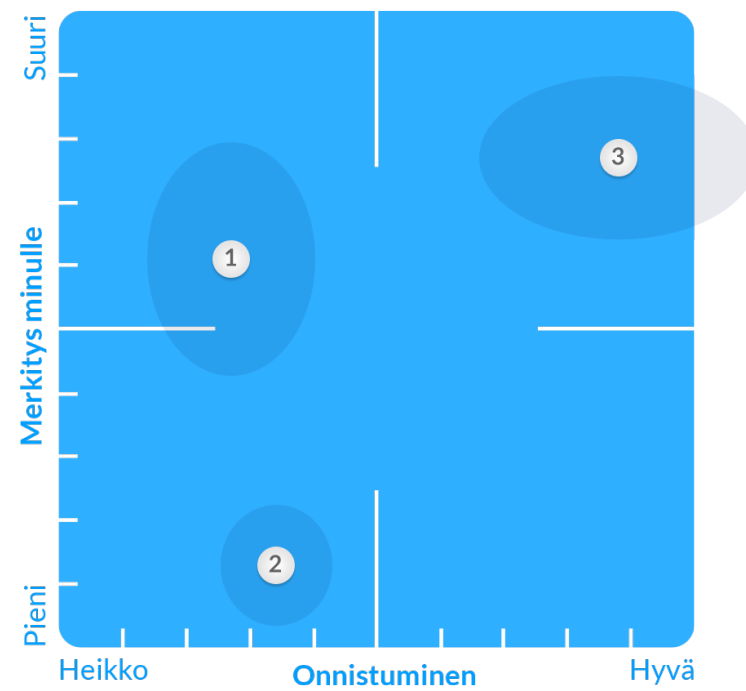
* Ronkainen, Suvi & Karjalainen, Anne (toim.). 2008. Sähköä kyselyyn!
Web-kysely tutkimuksessa ja tiedonkeruussa. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Alla olevat taulut kuvastavat absoluuttisten ja suhteellisten vastausten eroja. ZEFin raporteissa numero kuvastaa keskiarvopistettä ja tämän taustalla näkyvä varjo kuvastaa keskihajontaa.

Absoluuttinen tulos

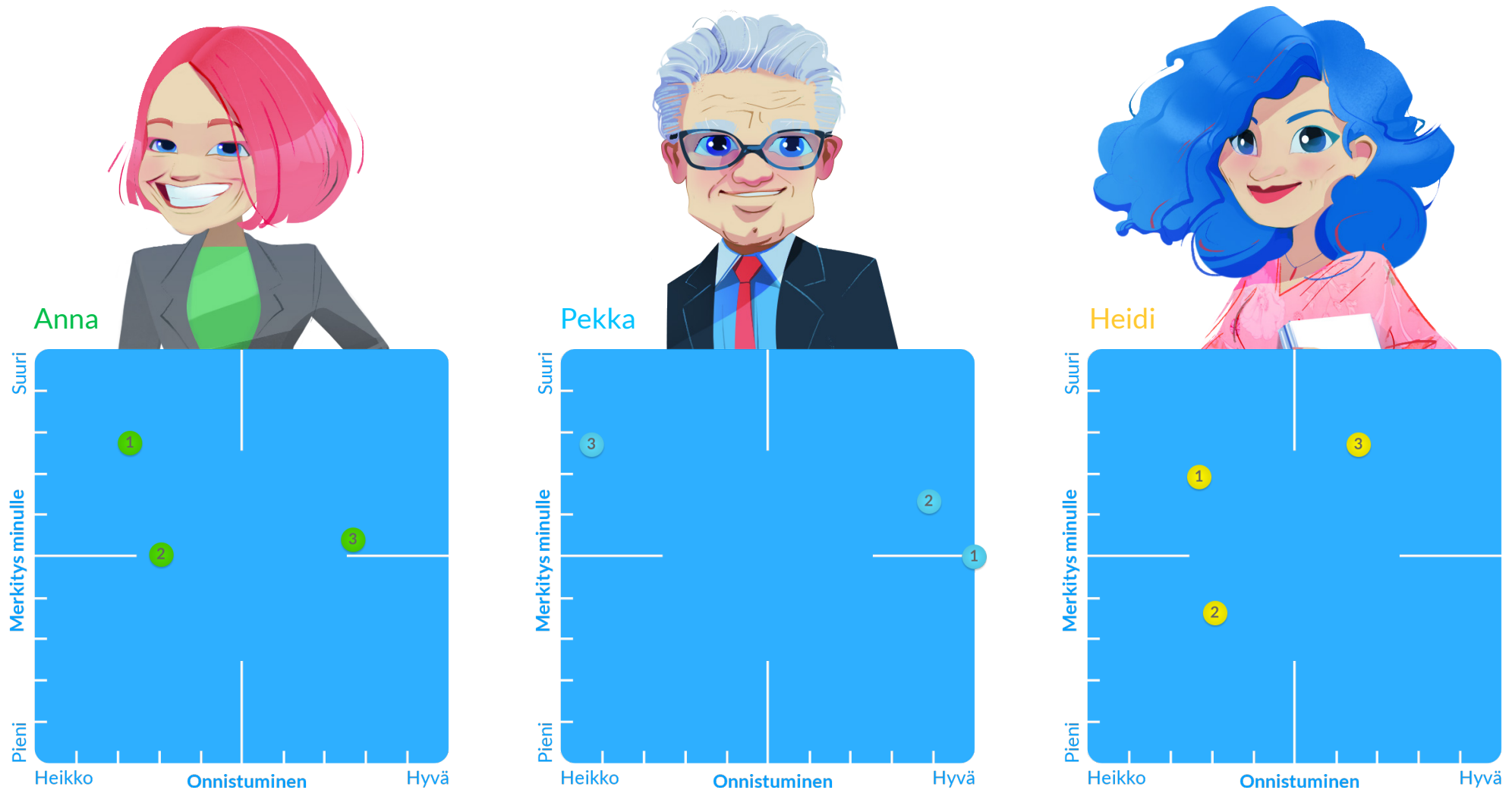
Suhteellinen tulos

Vastaajien esittely

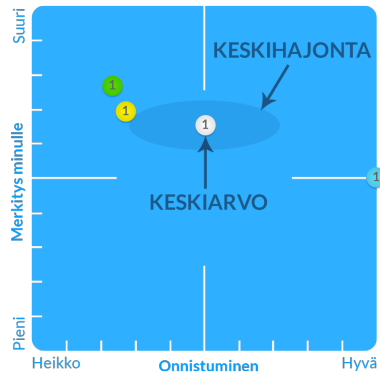
Kolme erilaista vastaajaa

Käymme tässä ohjeessa vaihe vaiheelta läpi miten suhteellinen, eli normeerattu, tulos lasketaan käytännön arviointitilanteessa. Käyttämässämme esimerkissä on kolme erilaista vastaajaa, jotka ovat antaneet vastaukset kolmeen eri kysymykseen seuraavasti:

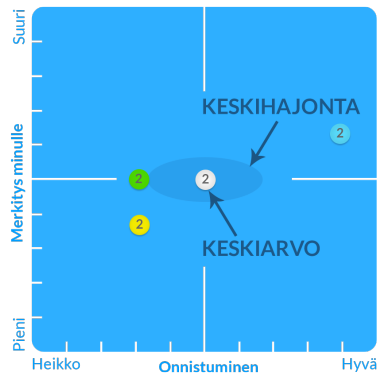

Absoluuttinen raportti

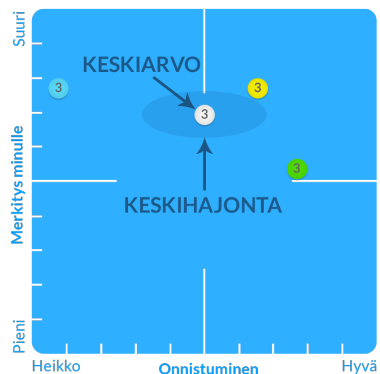
Absoluuttiset tulokset lasketaan täsmällisten vastauspisteiden keskiarvolukujen mukaan. Keskiarvopisteen taustalla oleva varjo kuvastaa vastausten keskihajontaa.

Lasketaan keskiarvopiste kysymykselle 1

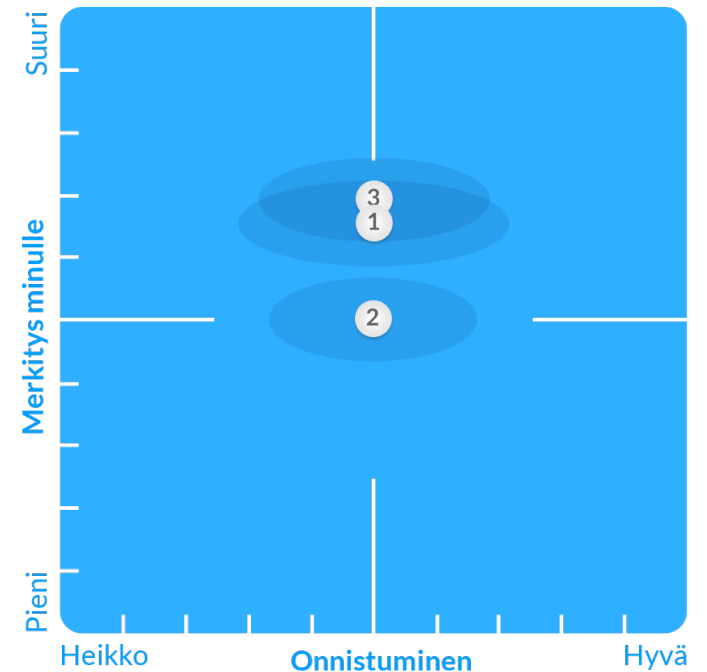

Lasketaan keskiarvopiste kysymykselle 2

Lasketaan keskiarvopiste kysymykselle 3

Lopullinen absoluuttinen raportti

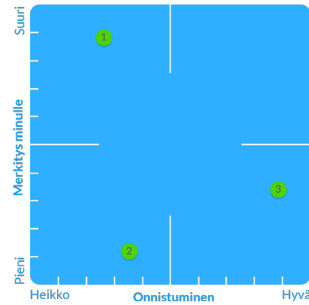
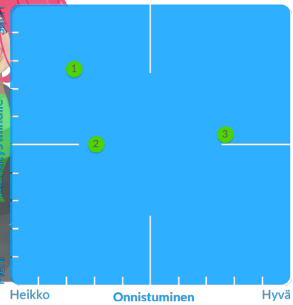
Suhteellinen raportti

1. Yksittäisten vastaajien vastausten normeeraus

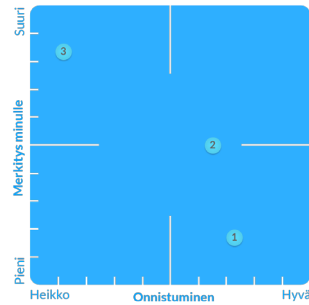
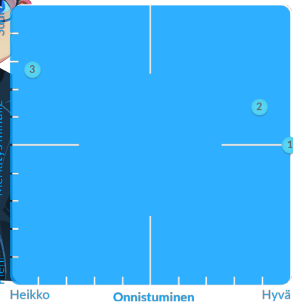
Anna

Annan normeeratut vastaukset

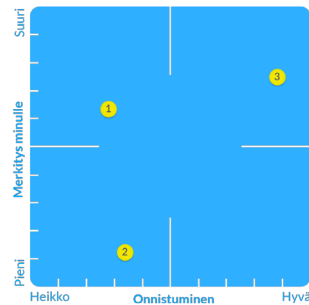
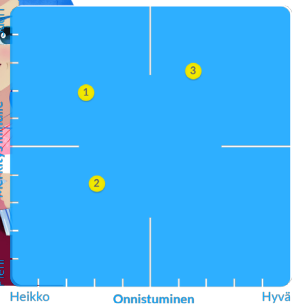
Pekka

Pekan normeeratut vastaukset

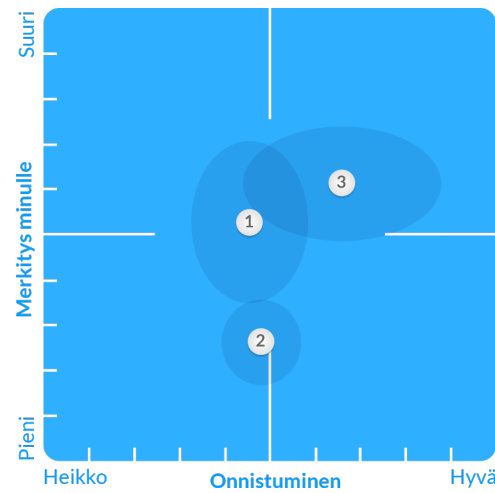

Heidi

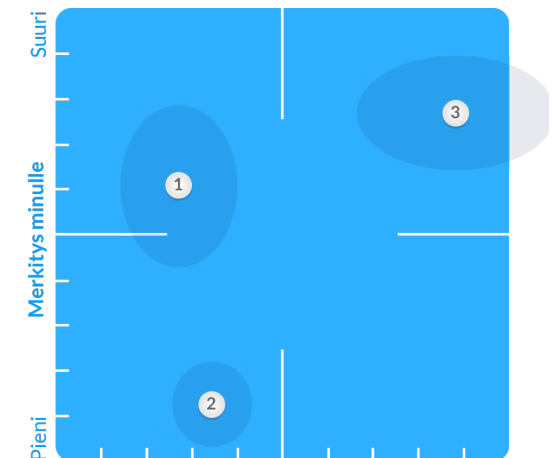
Heidin normeeratut vastaukset

2. Normeerattujen vastausten keskiarvopisteet

3. Lopullinen suhteellinen raportti

Laskentaprosessissa on kolme vaihetta:

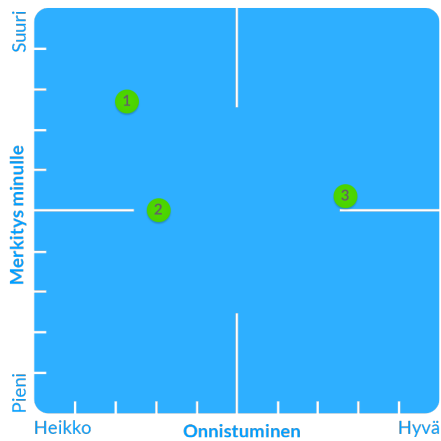
1. Kaikkien yksittäisten arvioijien vastaukset normeerataan käyttämällä z-scoring menetelmää.
2. Lasketaan normeerattujen vastausten keskiarvopisteet.
3. Normeerataan 2. kohdan keskiarvopisteet käyttäen z-scoring menetelmää.

Lisää näistä kolmesta vaiheesta seuraavilla sivuilla.

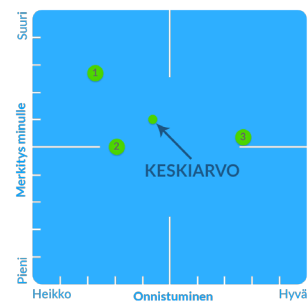
Vaihe 1

Vasemmalla ovat esimerkkiarvioijamme **Annan** vastaukset. Oikealla ovat puolestaan **Annan** normeeratut vastaukset. Näiden välissä olevat taulut kuvaavat z-scoring prosessia.

Annan vastaukset

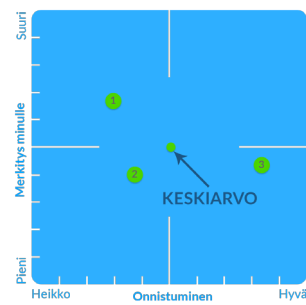

1.

1. Lasketaan vastausten keskiarvopiste.

2.

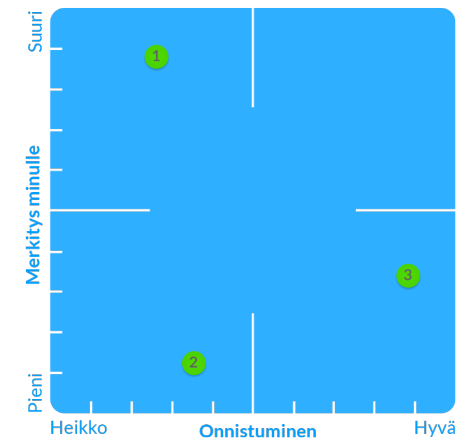
2. Sijoitetaan keskiarvopiste keskelle taulua.

3.

3. Levitetään vastaukset tasaisesti koko taululle.

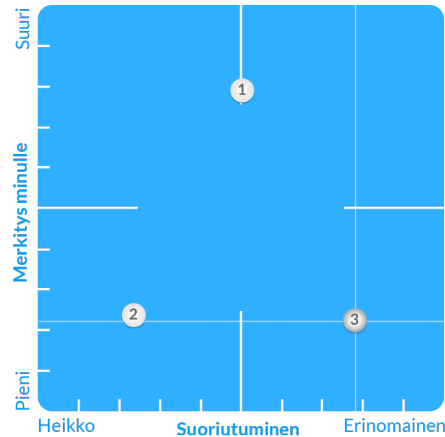
Annan normeeratut vastaukset

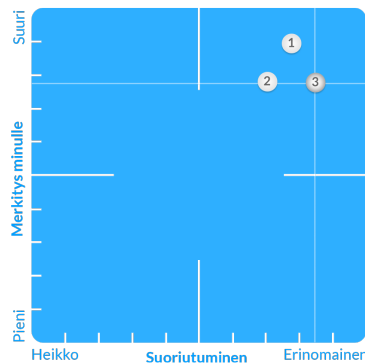
Muita esimerkkejä

Normeeruksen
tuloksena saadaan
sama tulos!

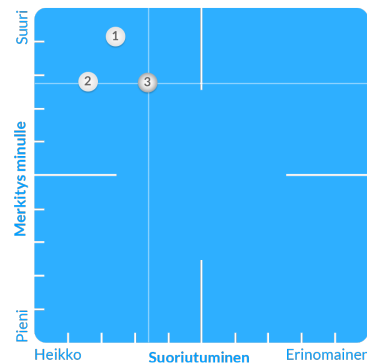
Mitä tapahtuu?

1. Lasketaan vastausten keskiarvopiste.
2. Sijoitetaan keskiarvopiste keskelle taulua.
3. Levitetään vastaukset tasaisesti koko taululle.

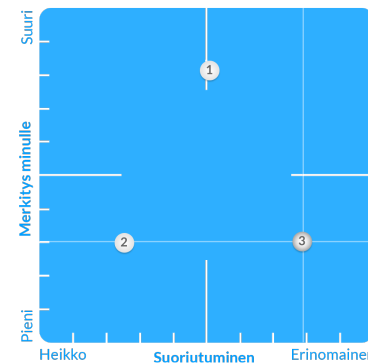
Positiivinen ajattelija

Kaikki asiat ovat tärkeitä ja suoriutuvat hyvin

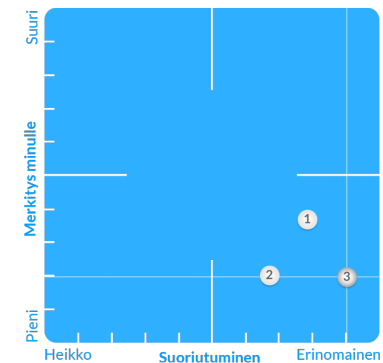
Negatiivinen ajattelija

Kaikki asiat ovat tärkeitä ja suoriutuvat huonosti

Laajasti ajatteleva

Asioilla on selkeästi eri merkitys ja suoriutumistaso

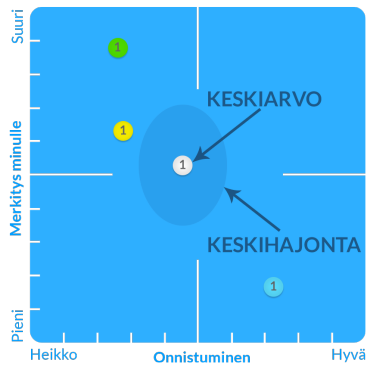

Turhaa ajatteleva

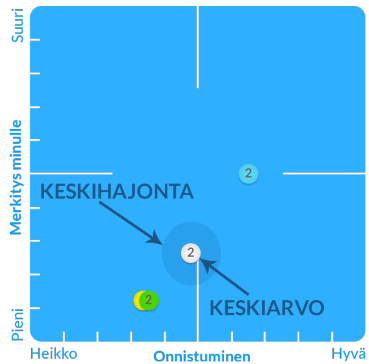
Asiat toimivat, mutta toiminta on turhaa

Vaihe 2

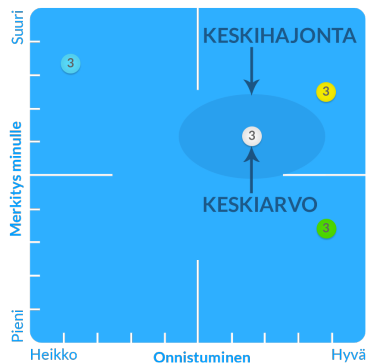
Vaiheen 1 jälkeen olemme normeeranneet kaikkien arvioijien vastaukset. Vaiheessa 2 laskemme keskiarvopisteet näistä normeeratuista vastauksista. Siniharmaa ellipsi kuvaa hajontaa, joka tulee näistä normeeratuista vastauksista.

Lasketaan normeerattujen vastausten keskiarvopiste kysymykselle 1

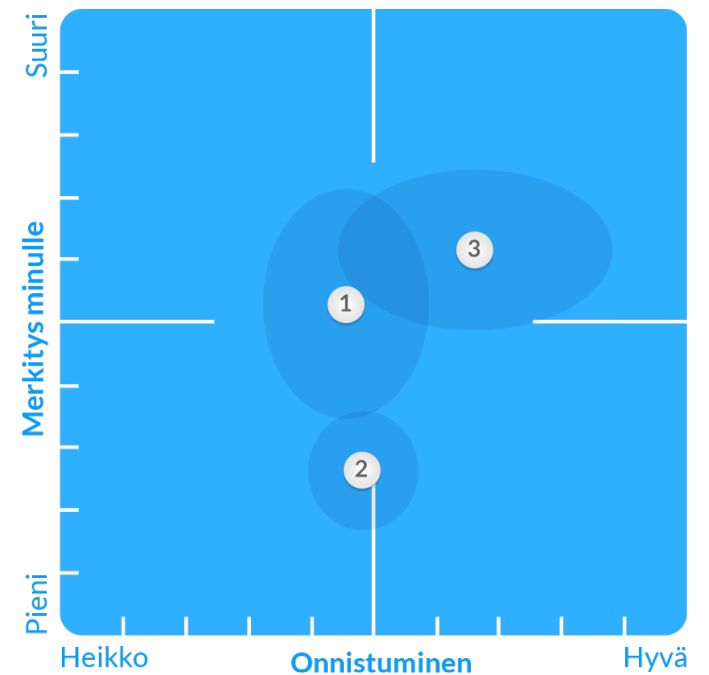

Lasketaan normeerattujen vastausten keskiarvopiste kysymykselle 2

Lasketaan normeerattujen vastausten keskiarvopiste kysymykselle 3

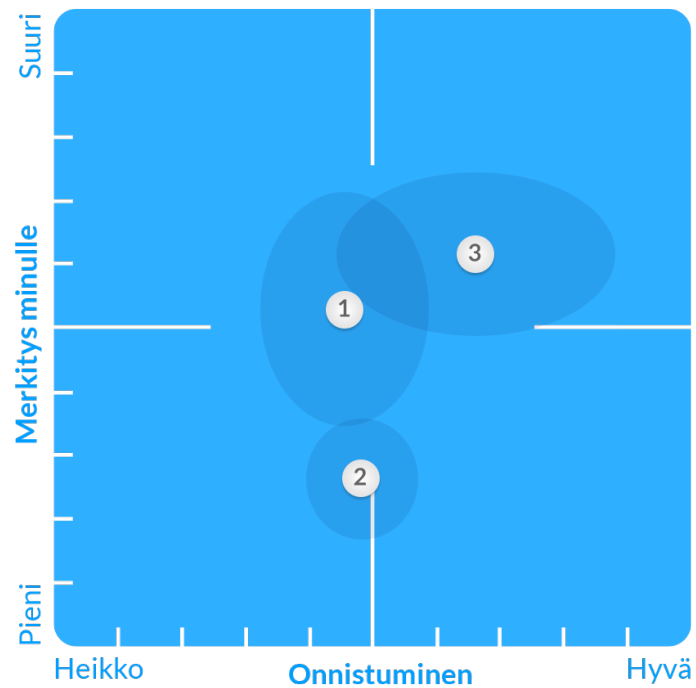
Normeerattujen vastausten keskiarvopisteet

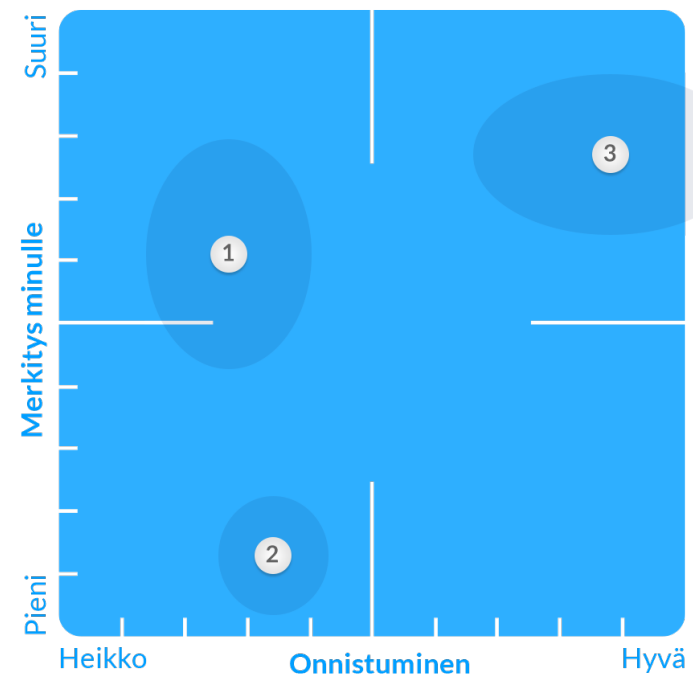
Vaihe 3

Vaiheessa 3 nämä normeeratuista vastauksista lasketut keskiarvopisteet normeerataan vielä kertaalleen käyttäen z-scoring menetelmää. Hajonnat eivät muutu.

Absoluuttinen raportti

Suhteellinen raportti

Mitä tapahtuu?

1. Lasketaan vastausten keskiarvopiste.
2. Sijoitetaan keskiarvopiste keskelle taulua.
3. Levitetään vastaukset tasaisesti koko taululle.

Kiitos!

Olemme suomalainen ohjelmistofirma, joka on perustettu auttamaan ihmisiä päätöksenteossa. Olemme saaneet auttaa kaikenkokoisia organisaatioita keräämään tietoa päätösten tueksi ja kehittämään toimintaansa jo vuodesta 1997.

© ZEF

www.zef.fi